

Marjoleine de Vos

Alle paradijzen

Mijn eerste liefde

Cossee
Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij Cossee, Amsterdam. Ook tekst- en datamining van deze uitgave is zonder schriftelijke toestemming van de uitgeverij niet toegestaan.

© 2026 Marjoleine de Vos

en Uitgeverij Cossee bv, Amsterdam

Omslagontwerp © Boris Snauwaert

Auteursfoto © privécollectie

Typografie binnenwerk Perfect Service, Reeuwijk

Druk Wilco bv, Amersfoort

ISBN 978 94 6452 316 4 | NUR 301

E-ISBN 978 94 6452 308 9

Lieve,

Moest de laatste tijd een paar keer aan je denken. Onlangs ben ik weer naar Naxos geweest, waarschijnlijk daarom. Het is wel een raar gevoel om een brief te richten aan jou, maar ik denk over van alles wat ik eigenlijk alleen aan jou kan schrijven.

Het komt ook door het gesprek dat ik laatst met een vriendin had toen we uit eten waren. We hadden het over hoe háár ex-man en zij elkaar hadden ontmoet, ontmoetingen zijn altijd leuk om over te praten, veel leuker dan het 'ex'-gedeelte. De vriendin werkte naast haar studie tij-

delijk op ‘zijn’ kantoor achter de balie en ze zag hem elke dag langslopen, maar of hij haar zag? Nu ja, dat bleek, enzovoort, maar wat ze zei en waar ik om moest lachen was: ‘Ik was psychotisch verliefd.’ Ze bedoelde het niet eens grappig geloof ik, maar echt als een feit. Dat je dan nergens anders aan kunt denken, dat alles in het teken staat van de ander – de man in kwestie zelf leed er destijds ook aan. Ik zei eens tegen hem dat ik iets had gekocht bij de AH op het Frederiksplein en hij veerde blij op en zei: ‘Daar doet zij ook altijd haar boodschappen.’ Het doet sterk denken aan dat gedicht van Judith Herzberg:

‘Ik zie dat hij er is’ zei zij.

Ik keek naar de rij auto’s

er was geen ontroerende bij.

Misschien maakt precies dát verliefdheid zo’n gewenste ziekte, dat alles er betekenis van krijgt, een belang, zoals Herzberg schrijft,

dat zelfs een kar op wielen
de vorm verleent
van nageleefd verlangen.

Het kan natuurlijk ook een pijnlijk gevoel zijn, juist door dat allesbeheersende. Er ontstaat zo snel een tekort, de geliefde kan bijna niet aan de verwachting van de verliefdheid voldoen. Onstilbare honger.

Maar ik moest dus aan je denken omdat ik me na dat gesprek afvroeg: waren wij ook psychotisch verliefd destijds? Ik heb de neiging om te zeggen dat ik dat wel was en jij niet, maar dat is flauw. Ik heb niet dezelfde herinneringen als jij, maar wel aan hoe ik op een juniochtend op het Spui stond, de zon sprenkelde lichtvlekjes door de bladeren, we hadden net koffiedronken bij Hoppe, jij was terug naar je werk en ik beet in een appel en keek in de etalage van boekhandel Athenaeum (waar ik misschien een boek ging kopen waar jij over gesproken had, ja, dat denk ik, ik denk dat ik *Logica, etiketten en vlees* ging

kopen van Stefan Themerson omdat jij zo meeslepend over het begin van dat boek had verteld, over de barmeid die zei: ‘Je kunt niet denken over denken, je moet altijd over iets denken...’), maar goed, ik stond daar dus en at die appel, maar voor ik halverwege was kon ik hem echt niet meer op. Te vol van jou om nog te eten.

Maar dat lijkt me toch niet per se psychotisch. Gewoon enorm verliefd.

Het was niet de eerste keer dat ik verliefd was natuurlijk. Wel de eerste keer dat ik dacht: déze man. Dat ik aan toekomst dacht, dat ik toekomst wilde, dat ik juist – en daarom twijfel ik denk ik ook over het ‘psychotische’ van die verliefdheid – niet alleen maar verliefd wilde zijn, maar meer wilde, leven wilde ik, het leven delen, het echte leven, met boodschappen, huizen, werk, kinderen.

Hoewel er dus geen sprake was van eerste liefde zoals de mensen dat meestal opvatten, was jij toch mijn eerste liefde. De eerste echte, niet vooral een al dan niet psychotische verliefdheid.

Verliefdheid wordt soms zo overschat. Het is wel opwindend natuurlijk, en het geeft de wereld dus een nogal specifiek belang, maar tegelijkertijd is het ook ‘alleen maar’ verliefdheid. Gaat weer over. Zelfs kun je, aan het begin van een verliefdheid, besluiten dat je niet wilt dat dit je overheerst, dat je hier geen gevolg aan wilt geven, en dan kun je je gevoelens redelijk in de hand houden. Je hoeft niet per se te doen alsof het een huizenhoge golf is waardoor je nu eenmaal wordt meegesleurd.

Ik werd wel degelijk meegesleurd trouwens.

Liefde is iets anders. Zogenaamde liefdespoëzie is negen van de tien keer helemaal geen liefdespoëzie maar verliefdheidspoëzie. Niet dat dat niet mooi kan zijn. Weet je nog hoe je in de duinen Hans Faverey voorlas, omdat je die poëzie beter wilde begrijpen? De twee studenten met wie je op stap was luisterden er met stomme verbazing naar. Ik in ieder geval, ik had nog nooit zulke poëzie ontmoet en soms wist ik niet eens of jij zelf iets zei of dat het een gedicht was. ‘Moeten we hier niet weg?’ ‘Nee!’ zei ik ver-

schrikt, maar jij lachte en las door. Ik zei niets toen je verzuchtte: 'Een lipbloemige beminnen.' Ik hoorde heus wel wie dat zei. Jij. Toevallig met de woorden van Hans Faverey. Maar dat maakte niet uit. Zo was het verliefdheidspoëzie en die wilde ik horen, of Faverey zich in dat genre had uitgesloofd of niet.

'door schade en schande / nooit wijs kunnen worden.'

Liefde zou, anders dan verliefdheid, niet over moeten gaan. In een huwelijk is het niet zo belangrijk om te zeggen: 'Ik ben niet meer verliefd', tenzij je daarmee wilt uitdrukken: 'Van mij hoeft het niet meer', maar dat is dan eigenlijk wel kinderachtig. Vind ik. Wat had je dan gedacht, dat je eeuwig verliefd zou blijven? Maar soms moet je het wel nog zijn, dat hoort er ook bij. Vind ik. Ik vind van alles over deze kwestie.

Ik denk aan je en ik begin meteen door de gedichten van Kopland te bladeren omdat die wél over liefde heeft ge-

schreven, niet zo verheerlijkend als 'Shall I compare thee to a summer's day', want wie kan er nu aldoor maar een zomerdag zijn, aldoor maar 'lovely' en 'temperate' en wat heb je daaraan als je eens wilt praten over het gedrag van Piet of opgehaald wilt worden van het station? Dan heb je meer aan iemand die aan het eind van een dag met allerlei huiselijk- en rommeligheden naast je komt zitten onder de appelboom,

(...) om precies te zijn jij
was het die naast mij kwam
onder de appelboom, zeldzaam
zacht en dichtbij
voor onze leeftijd.

Jij lachte vaak om hoe jong Kopland nog was toen hij dat schreef, hooguit vierendertig, en dan dat ouwelijke 'voor onze leeftijd'. Maar het doet er niet toe, onze leeftijd blijft

ons verwondering ingeven over hoe zacht en dichtbij het kan zijn onder zo'n appelboom.

Natuurlijk las ik al wel toen ik jou ontmoette, en veel ook, Zola's *Les Rougon-Macquart* had ik drieëntwintig delen dik al helemaal uit – dat interesseerde jou trouwens niets. De eerste keer dat je bij mij op bezoek was ging je voor mijn boekenkast staan, mijn armzalige studentenboekenkast, en keek je wat voor poëzie ik op de plankjes had. Niet zoveel, Nijhoff, Gorter, Hans Lodeizen natuurlijk met wie ik dweepte, een paar bundels van Judith Herzberg die je goedkeuring konden wegdragen. Je zat in mijn stoel en je praatte over literatuur. Of je kwam en je bezorgde me stapels literaire tijdschriften die ik dan allemaal van kaft tot kaft las en ik ontdekte werelden: die van Bruno Schulz en Ad Zuiderent, Malcolm Lowry en Gerrit Krol. Je sprak over Willem Brakman en ik ging alles lezen wat hij tot dan toe geschreven had. Ja, met jou kwam de literatuur mijn leven in, op een andere manier dan daarvoor, het